

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi
01.03.2022

Kabul Tarihi
14.04.2022

Online Yayın Tarihi
29.06.2022

BEDEN EĞİTİMİ VE DİĞER BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA - BÜTÜNLEŞTİRME EĞİTİMİNE YÖNELİK DUYGU, TUTUM VE KAYGILARININ İNCELENMESİ

Remzi EŞKİL¹, Mehmet Kadir AKBULUT², Kezban GÜLŞEN EŞKİL³, Ekrem Levent İLHAN⁴

¹Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Ankara Sincan Özkent AKBİLEK Ortaokulu; ²Beden Eğitimi Öğretmeni, Hatay Kırıkhan Karaçığıl Ortaokulu; ³Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Ankara Sincan Şehit Yakup ÇINAR Ortaokulu; ⁴Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Özet

Kaynaştırma öğrencileri okullarda her kademedede bulunabilmektedir. Bu durum ile ilgili öğretmenlerin psikolojik durumlarının bilinmesi, kaynaştırma – bütünleştirme süreçleri ile ilgili bu öğrencilerle eğitim öğretim ortamlarında bulunan hem beden eğitimi öğretmenleri hem de diğer branş öğretmenlerine yönelik önemli veriler ortaya koyabilir. Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygu, tutum ve kaygılarının incelenmesidir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Ankara ilinde Sincan ve Etimesgut ilçelerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. 115 beden eğitimi öğretmeni, 299 diğer branşlarda olmak üzere toplamda 414 öğretmen araştırma grubunu oluşturmaktadır. Veriler “Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği (KEİDTKÖ)” aracılığıyla toplanmıştır. Ölçek, 15 maddeden oluşmakta ve 4'lü Likert tipi derecelendirmeye sahip ve duygu, kaygı ve tutum alt boyutlarından oluşmaktadır. Tüm öğretmenlere ait cinsiyet değişkenine bakıldığında, kaynaştırma eğitimi kaygı alt boyutunda beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır, duygu ve tutum alt boyutlarında herhangi bir fark bulunamamıştır. Beden Eğitimi öğretmenleri ile diğer öğretmenler karşılaştırıldığında, duygu ve kaygı alt boyutunda anlamlı fark bulunmuş, tutum alt boyutunda fark bulunamamıştır. Hizmet içi eğitim alma değişkeninde kaygı ve tutum alt boyutlarında eğitim alanlar lehine anlamlı fark vardır. Ancak duygu alt boyutunda fark bulunamamıştır. Kaynaştırma öğrencisi olma değişkeninin de ise kaygı ve tutum alt boyutlarında anlamlı fark vardır. Ancak duygu alt boyutunda fark bulunamamıştır. Öğretmenlerin eğitim seviyeleri değişkeni açısından duygu alt boyutunda anlamlı fark vardır. Ancak kaygı ve tutum alt boyutunda fark bulunamamıştır. Tüm öğretmenlerde duygu ve tutum benzer olmasına rağmen Beden Eğitimi öğretmenleri hem daha duygusal hem de daha kaygılıdır. Hizmetiçi eğitim alan öğretmenler ile kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenler daha kaygılı ve tutum puanları daha yüksek olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: kaynaştırma - bütünleştirme eğitimi, öğretmen, beden eğitimi öğretmeni, kaygı, duygu, tutum

AN EXAMINATION OF THE EMOTIONS, ATTITUDES AND ANXIETY OF PHYSICAL EDUCATION AND OTHER BRANCH TEACHERS TOWARDS INCLUSION - INTEGRATION EDUCATION

Abstract

Inclusion students can be found at all levels in schools. Knowing the psychological state of teachers about this situation can reveal important data for both physical education teachers and other branch teachers who are in education and training environments with these students regarding the inclusion-integration processes. The aim of this study is to examine the emotion, anxiety and attitude of physical education teachers and other branch teachers about inclusion education. The survey model was used in the study. The study group of the research consists of teachers working in secondary and high schools in public schools affiliated to the Ministry of National Education in Sincan and Etimesgut districts in Ankara in the 2020-2021 academic year. A total of 414 teachers, 115 physical education teachers and 299 from other branches, constitute the research group. In the gender variable of all teachers, a significant difference was found in favor of physical education teachers in the anxiety sub-dimension of inclusive education, but no difference was found in the sub-dimensions of emotion and attitude. When physical education teachers and other teachers were compared, a significant difference was found in the sub-dimension of emotion and anxiety, but no difference in the sub-dimension of attitude. There is a significant difference in the sub-dimensions of anxiety and attitude in the in-service training variable in favor

of those who receive training. however, no difference was found in the emotion sub-dimension. There is a significant difference in the anxiety and attitude sub-dimensions of being an inclusion student. however, no difference was found in the emotion sub-dimension. There is a significant difference in the emotion sub-dimension of teachers in terms of the education level variable. however, no difference was found in the anxiety and attitude sub-dimension. Although the feelings and attitudes are similar in all teachers, Physical Education teachers are both more emotional and more anxious. Teachers who receive in-service training and teachers who are inclusion students are more anxious and have higher attitude scores.

Key Words: inclusion - integration education, teacher, physical education teacher, anxiety, emotion, attitude

Sorumlu Yazarr: Remzi Eşkil Ankara Sincan Özkent Akbilek Ortaokulu , remzieskil@gmail.com

GİRİŞ

Normallik, bir fikir birliğinden başka nedir ki? Norm, kişiler tarafından konulmuş sınırlar, uyulması gereken kurallar, kalıplar olarak açıklanabilir. Diğer bir ifadeyle, bireyin toplum içerisinde herkes ile benzer davranışlar sergiliyor (İlhan vd., 2019) olmasıdır. Normlar yazılı olmadan sözlü bir şekilde toplumlar veya gruplar arasında etkiler oluşturan kurallar olabilir. Normalleştirme hakkında ise, zihinsel engelli veya özel eğitime ihtiyacı olan kişilere ait davranışların tüm boyutlarıyla toplumun normlarına her açıdan uymaları için normal davranmalarının beklenilmesi veya bu konuda zorlanmaları gerektiği anlamına geldiğine dair inançlar vardır. Normalleşme normallik anlamına gelmez; bu insanların normal olması gerektiği anlamına hiç gelmez. Asıl olan, kişinin özel gereksinimli bir birey olarak toplum içinde kabul edilmesi anlamına gelir.

Normalleşme kavramı, eğitim politikasında özel gereksinimli bireyler için baskın hale gelmiş ve buna istinaden son yıllarda kaynaştırma eğitimi gittikçe artmıştır (Culham ve Nind, 2003). Nitekim özel gereksinimli olan bireyler söz konusu olduğunda eğitim ve bu bağlamda kaynaştırma eğitimi bireyler için, hayata bağlanabilme yollarından biri, toplum için ise geleceğe yön veren önemli parametrelerden biri (S. H. Yılmaz ve İlhan, 2020) olmuştur. Bu nedenle kaynaştırma eğitimindeki söz konusu artış, eğitimde arzulan hedefe ulaşabilme noktasında önem arz etmektedir (Kırımoğlu vd., 2016).

Kaynaştırma - bütünleştirme eğitimi normalleştirme sürecidir ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili birçok ifade bulunmaktadır. Sucuoğlu ve Bakkaloğlu (2018) kaynaştırma – bütünleştirme kavramını, özel gereksinimli çocukların normal gelişen akranları ile beraber aynı sınıf ortamında eğitim alma fırsatı veren bir eğitim modeli olarak tanımlamaktadır. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli çocuklar normal eğitim sınıflarına yerleştirilir ve bu çocuklar gününün tamamını okulda normal sınıfta geçirmekte, böylece akranlarıyla beraber aynı ortamda eğitim almaktadırlar. Kaynaştırma - bütünleştirme eğitiminin temel amaçları tüm çocukların katılımını sağlamak, birbiriyle sosyal etkileşim kurmak ve öğrenme olarak özetlenebilir (Sucuoğlu ve Bakkaloğlu, 2018). Diğer bir tanımda Bayar vd. (2015) Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrencilerin gerekli destekler sağlanıp tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak normal eğitim sınıflarında eğitim alması olarak tanımlamıştır (Bayar vd., 2015).

Tüm bireylerin eğitim alma hakkı olduğu gibi özel eğitime ihtiyacı olan kaynaştırma öğrencilerinin de eğitim alma hakkı vardır. Farklılıklarına bakılmaksızın fırsat eşitliği perspektifinde, gereksinimleri göz önünde bulundurularak bu haktan faydalanmaları anayasal

bir zorunluluktur (S. H. Yılmaz vd., 2021) ve bu hak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde, "Herkes, eğitim hakkına sahiptir" ifadesiyle vurgulanmaktadır (Birleşmiş Milletler, 1948). Aynı doğrultuda anayasamızın 42. Maddesinde, "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ve devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma faydalı kılacak tedbirleri alır." hükümleri, özel eğitimin yasal olarak kabul gördüğünün ve özel gereksinimli bireylerin eğitimde fırsat eşitliğinin ve eğitime erişimlerinin desteklendiğini göstermektedir (Türkiye Cumhuriyeti, 1982). Ülkemizde bu bağlamda özel gereksinimli bireylerin topluma uyum sağlayabilmesi açısından bu bireylere yönelik planlanan eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması hususunda gelişmeler görülmektedir (İlhan, 2019). Kaynaştırma eğitiminde öğretimin planlanması aşamasından başlayıp ölçme ve değerlendirme durumlarına kadar ki süreçte öğretmen aktif rol almakta ve özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim sorumluluğunu üstlenmektedir. Bütün branşlarda olduğu gibi beden eğitimi öğretmenin de görevleri ve sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar, bireyi fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak bir bütün halinde gelişimini sağlamaktır (Aracı, 2006). Bu yönüyle beden eğitimi öğretmenlerinin farklı gelişim parametrelerine katkı sağladığı ifade edilebilir (Ayyıldız Durhan ve Kurtipek, 2021; Güngör vd., 2020; Kaçay vd., 2021).

Kaynaştırma eğitiminin etkili olabilmesi için çeşitli şartların oluşması gerekmektedir. Bunların birkaçını şöyle sıralayabiliriz: Diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerini kabulü, öğrencilerin eğitime tam katılımı, kaynaştırma öğrencilerin başarılarını en üst düzeye çıkartmak için ılıman bir okul kültürüne dönüştürülmesi başlıcalarıdır (Ewing vd., 2018). Bunlara ek olarak (Leatherman ve Niemeyer, 2005) öğretmen tutumlarının kaynaştırma eğitimi için çok önemli olduğu da vurgulanmıştır.

Tutum, kişinin farklı yaşantılardan dolayı bir eyleme hazırlanması veya kurulumu biçiminde; arzularının, duygularının, inançlarının, önyargılarının, korkularının, kaygılarının veya diğer eğilimlerinin bir karışımı olarak tanımlanmış ve tutumları bilişsel, davranışsal ve duyuşsal olarak ayırmıştır. Tutumlar öğretmenlerin davranışlarını etkileyip olumlu veya olumsuz yönelimler sağlayabilmektedir. Örneğin kaynaştırma öğrencisiyle ilgili olumsuz bir yaşantısı olan öğretmen kaynaştırma eğitimine olumsuz bir tutum sergileyebilir veya bu tutum tam tersine olumlu da olabilir (Erkuş, 2003).

Duygu *emotion* kökünden gelmiştir ve bir harekete yönlendirme anlamı uyandırır. Vücutta duygularla birlikte birtakım değişimler meydana gelebilir bunlardan örneğin korku hissedildiğinde beden hızla hormon salgılar ve kan bacaklardaki büyük kas kitlelerine

yönelebilir. Kaygı ise ümit ve korkunun sık sık yer değiştirdiği heyecan durumu olarak tanımlanabilir. Korku halinde bir neden varken kaygı durumunda bir neden yoktur ve bireyin kendisinin ürettiği bir sıkıntıdır. Kaygı durumunda birey hoş olmayan düşünceler, fizyolojik değişimler ve endişeler yaşayabilir (Özerkan, 2004). Dolayısıyla kaygı düzeyinin yüksek olması bireyi olumsuz etkileyebilir (Çelik ve Güngör, 2020; Kurtipek ve Çolakoğlu, 2014).

Eğitimin her kademesinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin olacağı düşüncesinden yola çıkarak kaynaştırma öğrencileriyle çalışan çeşitli branş öğretmenlerinin bu konu ile ilgili tutum yönelik araştırma yapılması önem arz etmektedir. Nitekim özel gereksinimlere yönelik sergilenen tutum onların yaşam kalitelerini doğrudan etkileyeceği düşünüldüğünde konunun önemi anlaşılacaktır (İlhan vd., 2016). Alan yazını incelediğimizde fen bilgisi, matematik, Türkçe, sosyal, öğretmen adaylarına yapıldığı görülmektedir (Gözün ve Yıkmış, 2004). DKAB öğretmenleri üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Karasu, 2019). Müzik öğretmenleri üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Güven ve Çevik, 2011). Sınıf öğretmenleri üzerine yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Bilgin ve Savaş, 2019; Orel ve Zerey, 2006; E. Yılmaz ve Batu, 2016).

Söz konusu engelli bireyler olduğunda beden eğitimi öğretmenlerinin tutumu son derece önemli olmaktadır. Çünkü beden eğitiminin birikimini aktarma noktasında, engeli olmayan birey ile engeli olan bireye benzer davranışlar sergilemesi, bunun yanı sıra engelli bireylere karşı daha anlayışlı ve destekleyici bir tutum sergilemesi gerekmektedir (Gülünay vd., 2019).

Bu araştırma ortaokul ve liselerde çalışan beden eğitimi öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerini kapsayacağı ve alandaki önemli eksikliği dolduracağı noktasından hareketle öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine olan tutumlarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada yanıtı aranan sorular şu şekildedir;

1. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasında cinsiyet değişkenine göre fark var mıdır?
2. Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasında fark var mıdır?
3. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasında kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimi alma durumuna göre fark var mıdır?

4. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasında kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim seviyesi (lisans-lisans üstü) durumları değişkeni açısından fark var mıdır?
5. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasında kaynaştırma eğitimi ile ilgili kaynaştırma eğitimi alan öğrencisi olma durumu değişkeni açısından fark var mıdır?
6. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitime yönelik duygu, tutum ve kaygı düzeyleri arasında kaynaştırma eğitimi ile ilgili çalıştıkları okul seviyesi değişkeni açısından fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama çalışması, belirli bir gruba ait özellikleri ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmalardır (Büyüköztürk, 2019). Kesitsel tarama modeli belirli bir zamanda evrenden bilgi toplanmasıyla oluşur. Kesitsel tarama modelinde bir grubun inançları, tutumları, görüşleri veya uygulamalar incelenebilir (Creswell, 2019).

Evren-Örneklem (Araştırma Grubu)

Araştırma çalışma grubunu 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında Ankara ilinde Sincan ve Etimesgut ilçelerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında ortaokul ve liselerde görev yapan 115 beden eğitimi öğretmeni, 299 diğer branşlarda olmak üzere toplamda 414 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak seçkisiz olmayan örneklem yöntemlerinden basit örneklem kullanılmıştır. Bu örneklem yönteminde evrenden seçilme şansı bağımsız ve eşittir (Büyüköztürk, 2019).

Veri Toplama Araçları

Veriler, öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygılarını ölçmek amacıyla Chris Forlin, Chris Earle, Tim Loreman ve Umesh Sharma (2011) tarafından geliştirilen, Bayar vd. (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygular, Tutumlar ve Kaygılar Ölçeği (KEİDTKÖ) ile toplanmıştır. Ölçek, 15 maddeden oluşmakta ve 4'lü Likert tipi derecelendirmeye sahiptir. (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Katılıyorum, (4) Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 15 ve en yüksek puan 60'tır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça duygular, tutumlar

ve kaygılar artmaktadır. Ölçeğe uygulanan faktör analizi sonucunda ölçeği oluşturan maddelerin üç faktör altında toplanmıştır. Ölçeğin KMO değerinin .74 olduğu bulunmuştur. Ölçeğe ait KMO değeri .50 üzeri kullanıma uygundur (Kalaycı ve Albayrak, 2010). Ölçeğin güvenilirlik çalışması Cronbach Alpha testi ile yapılmış; ölçeğin iç tutarlık katsayısı .88'dir. Bu çalışmanın verilerine ait iç tutarlık katsayısı .705 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayısının kabul edilebilir alt sınırı .70 alınmalıdır, ancak olabildiğince 1.00'a yakın olması arzu edilir (Erkuş vd., 2017). İç tutarlılık katsayısının .80 ile 1.00 arası olması da ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu gösterir (Kalaycı ve Albayrak, 2010).

Verilerin Toplanması

Bu araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Covid-19 küresel salgın sürecinde yapılmıştır. Okulların uzaktan eğitimle devam etmesi, sokağa çıkma yasakları ve hastalık bulaş riskinin fazla olması nedeniyle veriler Google formlarda hazırlanan anket formuyla whatsapp, e-posta yoluyla öğretmenlere gönderilmiş ve öğretmenler bu anketi diğer öğretmenlere göndermiş gönüllü katılım sağlayan öğretmenlerin cevapları elektronik ortamda toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri, SPSS 25.0 programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Öncelikle verilerin dağılım özellikleri incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Shapiro-Wilk testi uygulanmış, dağılımın normal bir dağılım göstermediği görülmüştür. Verilere ait çarpıklık değeri -.164 ve basıklık değeri .724 bulunmuştur. Bu değerler ± 1 arasında olduğundan Büyüköztürk vd. (2011)'ne göre puanlar normal dağılımdan önemli bir sapması olmadığı şeklindedir. Ayrıca Hair vd. (2010), çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.96 arasında olmasının dağılımın normal olduğunun göstergesi olduğunu belirtmiştir. Bu durum araştırma verilerinin normal dağılıma sahip olduğunu vurgulamış, bu nedenle analizlerde parametrik testlerden yararlanılmış, Bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. İstatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Kişisel bilgi formu

Kişisel bilgi formu, cinsiyet, çalıştığı okul türü (ortaokul-lise), eğitim seviyesi (lisans-lisans üstü), branş meslekteki çalışma yılı, kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumu, kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumu, kaynaştırma eğitimi alan öğrencisi olma durumu, kaynaştırma öğrencisine eğitim verme durumu, kaynaştırma

öğrencisini daha iyi tanımak için diğer öğretmenlerle iş birliği yapma durumu ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	176	42,5
	Kadın	238	57,5
Çalışılan okul seviyesi	Ortaokul	297	71,7
	Lise	117	28,3
Eğitim seviyesi	Lisans	338	81,6
	Lisans üstü	76	18,4
Branş	Beden eğitimi	115	27,8
	Diğer	299	72,2
Kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumu	Aldım	140	33,8
	Almadım	274	66,2
Kaynaştırma eğitimi alan öğrencisi olma durumu	Var	290	70,0
	Yok	124	30,0
Kaynaştırma öğrencisine "destek eğitimi" verme durumu	Evet	121	29,2
	Hayır	293	70,8
Kaynaştırma öğrencisini daha iyi tanımak için öğretmenlerle iş birliği yapma durumu	Evet	408	98,6
	Hayır	6	1,4
Toplam		414	

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %42,5 i erkek ve %57,5'i kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin çalıştıkları okul seviyelerine baktığımızda ise orta okulda çalışan öğretmenler %71,7'sini oluştururken lisede çalışanlar ise %28,3'ünü oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim seviyeleri ise %81,6'sı lisan mezunu ve 18,4'ü lisans üstü mezunudur. Öğretmenlerin branş dağılımlarında ise %27,8'ini beden eğitimi öğretmenleri oluştururken kalan %72,2'sini diğer branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumunda ise %33,8'i eğitim aldığını beyan ederken %66,2'si almadıklarını beyan etmişlerdir. Kaynaştırma eğitimi alan öğrencisi olma durumuna bakıldığında %70'inin kaynaştırma öğrencisi olduğu ve kalan %30'un ise olmadığı görülmektedir. Kaynaştırma öğrencisine "destek eğitimi" verme durumuna

bakıldığında %29,2'sinin eğitim verdiği ve %70,8'inin vermediği görülmektedir. Kaynaştırma öğrencisini daha iyi tanımak için öğretmenlerle iş birliği yapma durumu incelendiğinde ise öğretmenlerin büyük çoğunluğu %98,6'sı evet cevabını verirken kalan %1,4'ü hayır cevabını vermiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygıların karşılaştırılması

Alt boyut	Değişken	N	M	Ss	f	t	df	p
Duygu	Erkek	176	2,8659	,41152	,021	,574	412	,566
	Kadın	238	2,8420	,42367				
Kaygı	Erkek	176	2,6705	,47861	,714	2,002	412	,046*
	Kadın	238	2,5756	,47476				
Tutum	Erkek	176	2,6125	,45212	1,276	,068	412	,945
	Kadın	238	2,6092	,49750				

Tablo 2 incelendiğinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili kaygı alt boyutunda erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir farklılık bulunurken ($p < 0,05$), kadınlar ve erkekler arasında duygu ve tutum alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$). Ortalamalar incelendiğinde erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla kaynaştırma eğitimi ile kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Öğretmenlerin branş değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygıların karşılaştırılması

Alt boyut	Değişken	N	M	Ss	f	t	df	p
Duygu	Beden eğitimi	115	2,9530	,45832	3,914	3,075	412	,002*
	Diğer	299	2,8134	,39573				
Kaygı	Beden eğitimi	115	2,7948	,46976	,176	4,847	412	,000*
	Diğer	299	2,5472	,46402				
Tutum	Beden eğitimi	115	2,6383	,46784	,580	,729	412	,467
	Diğer	299	2,6000	,48244				

Tablo 3 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenleri ve diğer öğretmenler arasında duygu alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p < 0,05$). Ortalamaları değerlendirdiğimiz zaman ise beden eğitimi öğretmenleri diğer öğretmenlere oranla duygu durumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Kaynaştırma eğitimi kaygı alt boyutunda beden eğitimi öğretmenleri ve diğer öğretmenler arasında yüksek düzeyde anlamlılık görülmektedir ($p < 0,01$). Ortalamalara baktığımızda beden eğitimi öğretmenleri diğer öğretmenlere göre daha kaygılı oldukları görülmüştür. Tutum alt boyutunda ise gruplar arası anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 4: Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimi alma değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygıların karşılaştırılması

Alt boyut	Değişken	N	M	Ss	f	t	df	p
Duygu	Evet	140	2,8343	,37239	6,855	-,622	412	,535
	Hayır	274	2,8613	,44015				
Kaygı	Evet	140	2,6943	,48485	,526	2,397	412	,017*
	Hayır	274	2,5759	,47053				
Tutum	Evet	140	2,7086	,46666	,017	3,008	412	,003*
	Hayır	274	2,5606	,47707				

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimi alma durumu açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili kaygı ve tutum alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Fakat duygu alt boyutunda ise herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 5. Öğretmenlerin eğitim seviyeleri değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygıların karşılaştırılması

Alt boyut	Değişken	N	M	Ss	f	t	df	p
Duygu	Lisans	338	2,8811	,41706	,049	2,993	412	,003*
	Lisans üstü	76	2,7237	,40129				
Kaygı	Lisans	338	2,6083	,47256	,694	-,687	412	,493
	Lisans üstü	76	2,6500	,50398				
Tutum	Lisans	338	2,5929	,47733	,212	-1,594	412	,112

Lisans üstü 76 2,6895 ,47710

Tablo 5' e göre lisans mezunu ve lisans üstü eğitime sahip öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0,05$) fakat kaynaştırma eğitimi ile ilgili kaygı ve tutum alt boyutlarında ise gruplar arası anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 6. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi alan öğrencisi olma durumu değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygıların karşılaştırılması

Alt boyut	Değişken	N	M	Ss	f	t	df	p
Duygu	Var	290	2,8697	,40479	,493	1,302	412	,194
	Yok	124	2,8113	,44707				
Kaygı	Var	290	2,6648	,48358	,929	3,217	412	,001*
	Yok	124	2,5016	,44648				
Tutum	Var	290	2,6421	,49693	3,385	2,054	412	,041*
	Yok	124	2,5371	,42397				

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi alan öğrencisi olma durumu değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili kaygı ve tutum alt boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < 0,05$); fakat duygu alt boyutunda anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 7. Öğretmenlerin çalıştıkları okul seviyesi değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygıların karşılaştırılması

Alt boyut	Değişken	N	M	Ss	f	t	df	p
Duygu	Ortaokul	297	2,8539	,40975	1,648	,131	412	,895
	Lise	117	2,8479	,44073				
Kaygı	Ortaokul	297	2,6094	,47382	,929	,075	-,441	412
	Lise	117	2,6325	,49057				
Tutum	Ortaokul	297	2,6061	,47230	,284	-,309	412	,757
	Lise	117	2,6222	,49465				

Tablo 7'e göre öğretmenlerin çalıştıkları okul seviyesi değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygılar alt boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmamızda kaynaştırma eğitimi ile ilgili cinsiyet değişkeni bulgularına baktığımızda kaygı alt boyutunda erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ve bu farklılık erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranla kaynaştırma eğitimi ile kaygı düzey puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde Güven ve Çevik (2011) ve Boyle vd. (2013) araştırmamızdaki bulgularla tutarlı bulmuştur. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha az kaygı duymaları koruyucu ve kollayıcı yönlerinin daha ağır basmasına, daha duyarlı olmalarına veya özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci konusunda daha fazla empati kurabilme yeteneklerinden kaynaklı olabilir. Araştırmadaki diğer alt boyutlar olan duygu ve tutum alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Diken ve Sucuoğlu (1999), Fazlıoğlu ve Doğan (2013), Karasu (2019), Özer vd. (2006), Şahbaz ve Kalay (2010) yaptıkları araştırmalarda kaynaştırma eğitimi ile ilgili cinsiyet değişkeninde tutum puanlarında anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Cinsiyet ve tutum değişkeni incelendiğinde sonuçların birbirleriyle çelişkili olduğu görülmektedir. Bu durum, cinsiyet ve tutum ilişkisinde keskin farklar olmadığı ve tutumun cinsiyet üzerinde kesin belirleyici olmadığı söylenebilir.

Kaynaştırma eğitimi ile beden eğitimi öğretmeni ve diğer branş öğretmenlerini incelediğimizde duygu, kaygı alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde ise beden eğitimi öğretmenleri diğer öğretmenlere göre daha kaygılı ve duygusal oldukları görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenlerinin kaygı düzeylerinin daha yüksek olması konusunda birçok faktör etkili olabilir. Bunlardan birkaçını sıralayacak olursak kaynaştırma öğrencisine daha fazla zaman ayırma ve bu öğrencinin diğer grubun eğitimden geri kalabileceğinden veya beden eğitimi branşında kaynaştırma eğitimi alan öğrenci hakkında yeterince bilgi sahibi olmamasından etkilenmiş olabilir. Başka bir açıdan bakacak olursak, kaynaştırma öğrencisi ve diğer grubun beden eğitimi dersinde çok fazla hareket halinde olmasından dolayı çevresindeki ortamın hızlıca değişmesi, etrafındaki nesnelere ve kişilerin sürekli yer değiştirmesinden kaynaklı kaynaştırma öğrencisinin zarar göreceği konusunda kaygılı olabilir.

Tutum alt boyutunda ise beden eğitimi öğretmenleri ve diğer branş öğretmenleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamış ve beden eğitimi öğretmenleri tutum puanı olarak daha olumlu

olduğu görülmüştür. Şengül vd. (2012)'de yaptığı araştırmada bizim bulgularımızla paralellik göstermektedir. Bu bulgu, öğretmenlerin lisans eğitimi döneminde benzer öğretmen yetiştirme programlarının uygulanması farkın çıkmamasına etki yapmış olabilir. Ayrıca bu öğretmenlerin uzun yıllar kaynaştırma öğrencisi olmamasından da etkilenmiş olabilir. Fakat Fazlıoğlu ve Doğan (2013)'te sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarının arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durumun da araştırmaya katılan öğretmenlerin muhatap oldukları öğrencilerin gelişim özellikleri, yaşlarından ya da daha da önemlisi sınıf öğretmenleri gün boyu öğrenci ile dersleri işlerken, branş öğretmenleri ders sayısı kadar öğrenci ile beraber olması bu farkın ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimi alma değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili alt boyutlar incelendiğinde kaygı ve tutum alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Fakat duygu alt boyutunda ise herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiştir. Gözün ve Yıkılmış (2004)'te eğitim fakültesinde öğrenim gören fen bilgisi, matematik, sosyal bilimler ve Türkçe öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve elde edilen son test puanlarında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, araştırmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim veya ders almanın kaynaştırma eğitimine olan tutumları olumlu yönde etkileyebilmektedir (Boyle vd., 2013; Coştu vd., 2019; Gözün ve Yıkılmış, 2004). Alanyazın incelendiğinde bulgularımızla aynı doğrultuda olmayan araştırmalarda bulunmaktadır. Diken ve Sucuoğlu (1999), Güven ve Çevik (2011) ve Şengül vd. (2012) yaptıkları çalışmalarda, kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim alma ve tutum alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Bu durum lisans eğitiminde özel öğrencilerle ilgili ders almama durumu ile ilgili olabilir.

Öğretmenlerin eğitim seviyeleri değişkeni açısından incelendiğinde, lisans ve lisansüstü mezunu olma durumu karşılaştırıldığında, kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmektedir. Fakat kaynaştırma eğitimi ile ilgili kaygı ve tutum alt boyutlarında ise gruplar arası anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Eğitim seviyesinin (lisans-lisans üstü) duyguları etkilediği, ancak tutumu etkilemediği söylenebilir.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi alan öğrencisi olma durumu değişkeni açısından incelendiğinde, kaygı ve tutum alt boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu farkın yönüne baktığımızda ise kaynaştırma - bütünleştirme öğrencisi bulunan öğretmenlerin kaygı ve tutum puanlarının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu öğretmenlerin bu konuda

daha kaygılı olmalarının nedeni kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgi birikimine sahip olması gerektiği ve daha fazla çalışma yükünden kaynaklı olduğu savunulabilir. Farklı bir açıdan baktığımızda öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisi ile yaşadıkları problemlerden kaynaklı da olabilir. Duygu alt boyutunda anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Alayazın incelendiğinde Boyle vd. (2013)'te yaptığı çalışmasında tutumlarla ilgili anlamlı bir farklılık bulmuştur. Bu bulgu araştırmamızın bulgularını desteklemektedir. Alan yazında bizim bulgularımızla çelişen araştırmalarda bulunmaktadır (Diken ve Sucuoğlu, 1999; Fazlıoğlu ve Doğan, 2013; Karasu, 2019). Diken ve Sucuoğlu (1999)'da yaptığı çalışma döneminde öğretmenlerin muhatap oldukları öğrenci sayısı ve var olan kanun ve yönetmeliklerin günümüz yaptırımlarına göre yeterli olmadığı söylenebilir. Fazlıoğlu ve Doğan (2013) yaptığı çalışmaya katılan öğretmen sayısının azlığı ve evreni yeterinde temsil etmemesinden, Karasu (2019) ise ortaokul düzeyinde eğitim veren DKAB öğretmenler üzerinde çalışılmış olmasından kaynaklanabilir. Tüm bu durumlar farklı örneklem üzerinde çalışılmış olması dolayısıyla, sonuçlara doğrudan etkilemiş olabilir.

Öğretmenlerin çalıştıkları okul seviyesi değişkeni açısından kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygılar alt boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Karasu (2019)'da yaptığı çalışmasında İmam-Hatip ortaokullarında görev yapan DKAB öğretmenleri ile diğer ortaokullarda çalışan DKAB öğretmenleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu bulgular bizim bulgularımızı desteklemektedir.

Tüm öğretmenlerde kaynaştırma – bütünleştirme eğitime yönelik duygu ve tutumları benzerlik göstermektedir. Ancak beden eğitimi öğretmenleri diğer branş öğretmenlerine göre daha duygusal ve daha kaygılıdır. Hizmetiçi eğitim alan öğretmenler ile kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenler daha kaygılı ve tutum puanları daha yüksek olmaktadır. Lisans veya lisansüstü mezunu olmak arasında kaynaştırma – bütünleştirme eğitimi açısından bir fark yoktur.

Sonuç olarak, bir araştırmacı yaptığı çalışmada üzerinde çalıştığı değişkenlerine ait verilerin analizinde fark ortaya çıkmasını ister. Bu çalışmadaki cinsiyet değişkeninde de fark ortaya çıkmıştır. Eğitim-öğretim ortamındaki öğretmenler arasında cinsiyetin kaynaştırma-bütünleştirme öğrencilerine karşı tutumlarında fark ortaya çıkması veri toplanan örneklemdeki erkek öğretmenlerin kadınlara göre biraz daha hassas oldukları izlenimi ortaya koymaktadır. Yaşadığımız coğrafyada erkek figürünün aile reisi olduğu düşünüldüğünde daha hassas olması bu durumdan kaynaklanabilir. Alanyazındaki diğer çalışmalarda cinsiyet değişkeninde fark

çıkması sevindirici bir durumdur. Böyle olması kaynaştırma – bütünleştirme öğrencilerinin cinsiyet değişkeni üzerinden olumsuz bir algıya sahip olmasının önüne geçecek, kendilerine rehberlik edilmesi gerektiğinde cinsiyet ayırımına gitmesi gibi olumsuz bir durum ortaya çıkmayacaktır. Yine öğrencinin öğrenim hayatları boyunca rahat etmelerine önemli katkı sağlayacaktır. Aksi takdirde, eğitim-öğretim ortamı kaynaştırma öğrencileri için çekilmez ve dayanılmaz bir hal alabilirdi. Ne mutlu ki bu çalışma bulguları kaynaştırma – bütünleştirme öğrencileri adına sevindirici durumlar ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Kaynaştırma - bütünleştirme eğitiminin tüm iş ve işlemlerinin merkezinde öğretmen olduğu için öğretmen duygu, tutum ve kaygıları önem arz etmektedir. Buradan hareketle öğretmenlerin lisans eğitimlerinde muhakkak zorunlu özel beden eğitimi dersi görmeli ve okul deneyimi derslerinde kaynaştırma öğrencileriyle iç içe olmalıdır. Ayrıca hizmete başladığında kaynaştırma öğrencisine Bireysel Eğitim Planı hazırlayabilmelidir.

Boyle vd. (2013)'te yaptığı çalışmada öğretmen tutumlarının öğretmen adayı iken veya mesleğe yeni başladıklarında öğretmenlerin tutum puanlarının yüksek olduğunu ve zaman ilerledikçe tutum puanlarında düşüşler olduğunu bulmuştur. Bu düşüşü önlemek amacıyla öğretmenliğe atanan öğretmenlerin belirli süre aralıklarıyla hizmet içi eğitimlere alınarak bilgilerin güncellenmesi, uygulamada karşılaşılabilecek durumlara yönelik yeni çalışmaların aktarılması gerekmektedir. Bununla birlikte bilimsel çalışmalarda ortaya çıkan durumların eğitim ortamına yansıtılabilmesi için bu eğitimlere ağırlık verilmelidir.

Kaynaştırma - bütünleştirme eğitimi için sınıfta öğrenciler arasında ılıman iklim oluşturmada en büyük görev yine öğretmene düşmektedir. Okul ortamında da öğretmen, idareci ve hizmetliler arasında kaynaştırma eğitimi için de ılıman iklim oluşturması kaynaştırma eğitiminin başarısı için önemlidir.

Araştırma Covid-19 küresel salgın döneminde yapılmış olup daha sonra farklı illerde ve daha geniş örneklem kitlesiyle yapılabilir. Bunun sonucunda tüm öğretmenlerin branşlara özgü tutum profilleri çıkarılabilir. Kaynaştırma - bütünleştirme eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimlerde öğretmenlerin kaygılarını azaltacak etkinlikler yapılabilir.

Çıkar Çatışması: Yazarların herhangi bir kişi, enstitü, kurum ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Aracı, H. (2006).** *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi* (Geliştirilmiş 6. baskı). Nobel.
- Ayyıldız Durhan, T., & Kurtipek, S. (2021).** The predictive effect of curiosity and exploration tendencies of physical education teacher candidates on leisure literacy. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 6(14), 624–656. <https://doi.org/10.35826/ijetsar.309>
- Bayar, A., Öztaşkın, A. G., & Bardak, Ş. (2015).** Kaynaştırma eğitimi ile ilgili duygular, tutumlar ve kaygılar ölçeği'nin Türkçe uyarlama, gerçeklik. *Journal of Turkish Studies*, 10(3), 175–186. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7556>
- Bilgin, A., & Savaş, B. (2019).** Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik duygu, tutum ve kaygıları türkiye ve portekiz örneği.
- Birleşmiş Milletler. (1948).** *İnsan hakları evrensel beyannamesi*. Birleşmiş Milletler. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>
- Boyle, C., Topping, K., & Jindal-Snape, D. (2013).** Teachers' attitudes towards inclusion in high schools. *Teachers and Teaching*, 19(5), 527–542. <https://doi.org/10.1080/13540602.2013.827361>
- Büyüköztürk, Ş. (2019).** *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 27. baskı). PEGEM Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2011).** *Sosyal bilimler için İstatistik* (8. Baskı). Pegem.
- Coştu, F., Mertoğlu, H., & Balçın, M. D. (2019).** Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı Hazırlama Becerisine Sahip Farklı Branşlardaki Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri. *Yuzuncu Yil Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1194–1217. <https://doi.org/10.23891/efdyyu.2019.158>
- Creswell, J. W. (2019).** *Eğitim araştırmaları: nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*.
- Çelik, O. B., & Güngör, N. B. (2020).** The effects of the mental training skills on the prediction of the sports sciences faculty students' anxiety levels. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(9), 888–929.
- Diken, İ. H., & Sucuoğlu, B. (1999).** Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25–39. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000042
- Erkuş, A. (2003).** *Psikometri Üzerine Yazılar: ölçme ve psikometrinin tarihsel kökenleri, güvenirlik, geçerlik, madde analizi, tutumlar*. Türk psikologlar Derneği.
- Erkuş, A., Sünbül, Ö., Ömür Sünbül, S., Yormaz, S., & Aşiret, S. (2017).** *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme 2*. PEGEM Akademi.
- Ewing, D. L., Monsen, J. J., & Kielblock, S. (2018).** Teachers' attitudes towards inclusive education: a critical review of published questionnaires. *Educational Psychology in Practice*, 34(2), 150–165. <https://doi.org/10.1080/02667363.2017.1417822>
- Fazlıoğlu, Y., & Doğan, M. K. (2013).** Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 223–234.

- Gözün, Ö., & Yıkılmış, A. (2004).** Öğretmen adaylarının kaynaştırma konusunda bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının değişimindeki etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65–82. https://doi.org/10.1501/ozlegt_0000000081
- Gülünay, Y. İ., Kayışoğlu, N. B., & İlhan, E. L. (2019).** Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 626–639.
- Güngör, N. B., Kurtipek, S., & Tolukan, E. (2020).** The Effect of Mindfulness of Physical Education and Sports Teacher Candidates on Empathic Tendency. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 7(4), 132–142. <https://doi.org/10.17220/ijpes.2020.04.012>
- Güven, E. ve Çevik, D. B. (Editörler) (2011).** *Müzik öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma (balıkesir üniversitesi örneği)*.
- Hair, J. F., Black, W. C., BABiN, B. J., & Anderson, R. E. (2010).** *Multivariate data analysis* (7th ed.). Prentice Hall.
- İlhan, E. L. (2019).** *Engelliler için beden eğitim ve spor, ÖABT Beden Eğitimi Öğretmenliği konu anlatımlı soru bankası*. Gazi Kitapevi.
- İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Yarımkaaya, E. (2016).** Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği (ZEBSEYTÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1141–1160. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3656>
- İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Yarımkaaya, E. (2019).** Zihinsel yetersizliği olan bireylerde özel beden eğitimi ve sporun farkındalık ve tutum perspektifi. In G. Hergüner (Editör), *Her Yönüyle Spor* (pp. 229–250). Güven Plus Grup.
- Kaçay, Z., Güngör, N. B., & Soyer, F. (2021).** The Mediating Role of Cognitive Flexibility in the Effect of Empathic Tendency on Teacher Professionalism. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8(1), 124–134. <https://doi.org/10.17220/ijpes.2021.8.1.167>
- Kalaycı, Ş., & Albayrak, A. S. (2010).** *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (5. baskı). Asil Yayın Dağıtım.
- Karasu, T. (2019).** Kaynaştırma Yeterlilikleri ile Duygu, Tutum ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler: Din Dersi Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma. *Bilimname*, XXXVIII(2), 501–522. <https://doi.org/10.28949/bilimname.557699>
- Kırımoğlu, H., Yılmaz, A., Soyer, F., Beyleroğlu, M., & İlhan, E. L. (2016).** Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık: beden eğitimi öğretmen adayları üzerine bir araştırma. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 80–88.
- Kurtipek, S., & Çolakoğlu, T. (2014).** Spor lisesi öğrencilerinin kişilik yapılarının incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 112–120.
- Leatherman, J., & Niemeyer, J. (2005).** Teachers' Attitudes Toward Inclusion: Factors Influencing Classroom Practice. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 26(1), 23–36. <https://doi.org/10.1080/10901020590918979>

- Orel, A., & Zerey, Z. (2006).** Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23–33. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000076
- Özer, D., Baran, F., Aktop, A., & Nalbant, S. (2006).** Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarının incelenmesine yönelik bir ön çalışma. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, XI(1), 3–8.
- Özerkan, K. N. (2004).** *Spor psikolojisine giriş: Temel kavramlar* (1. basım). Nobel: dizi no. 58. Nobel.
- Sucuoğlu, B., & Bakkaloğlu, H. (2018).** *Okul öncesinde kaynaştırma: Öğretmen eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9786053181293>
- Şahbaz, Ü., & Kalay, G. (2010).** Okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(19), 116–135. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/19391/205945>
- Şengül, A., Kayhan, N., & Akmeşe, P. P. (2012).** İlköğretim birinci ve ikinci kademe öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 261–271.
- Türkiye Cumhuriyeti. (1982).** *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. <https://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>
- Yılmaz, E., & Batu, E. S. (2016).** Farklı branştan ilköğretim öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı, yasal düzenlemeler ve kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(03), 247–268. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.267316>
- Yılmaz, S. H., & İlhan, E. L. (2020).** Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin beden eğitimi ve spora yönelik görüşleri. In G. Hergüner ve A. S. Yücel (Editörler), *Spor ve Sağlık Bilimlere Multidisipliner Bakış* (pp. 123–144). Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. Yayınları.
- Yılmaz, S. H., İlhan, E. L., & Yarayan, Y. E. (2021).** Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*. Advance online publication. <https://doi.org/10.53434/gbesbd.900837>